ISSN 2538-6832 online 2026/2(113)
DOI: https://doi.org/10.47458/VS.2026.2(113)-9

VAIKUS AUGINANČIŲ TĖVŲ POŽIŪRIS Į VAIKŲ SKIEPIJIMĄ: KOKYBINIS TYRIMAS

Algė Monika Karolytė, Ginreta Megelinskienė, Aušra Beržanskytė, Loreta Ašoklienė
Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Sveikatos mokslų instituto Visuomenės sveikatos katedra

SANTRAUKA

Tikslas – atskleisti pagrindines priežastis, formuojančias Lietuvos tėvų požiūrį į vaikų skiepijimą.

Metodika. Atliktas kokybinis tyrimas, taikant pusiau struktūruoto interviu metodą. Tyrime dalyvavo 20 skirtingą požiūrį į vakcinaciją turinčių tėvų iš įvairių Lietuvos miestų. Analizei atlikti taikyta kokybinė turinio analizė, išskiriant kategorijas ir subkategorijas pagal 5C modelį, t. y. siekiant įvertinti pasitikėjimą, nusiraminimą, kliūtis, išsamų vertinimą ir kolektyvinę atsakomybę.

Rezultatai ir apibendrinimas. Tyrimo rezultatai atskleidė, jog tėvų požiūris į vakcinaciją nėra paprastas pasirinkimas „už" ar „prieš" – tai psichologinių, socialinių ir elgsenos veiksnių visuma. Vertinant tėvų atsakymus pagal 5C modelį pastebėta, jog pasitikėjimas yra viena svarbiausių priežasčių renkantis vakcinaciją: teigiamu požiūriu į vakcinaciją pasižymintys tėvai pasitiki vakcinų veiksmingumu, saugumu, sveikatos sistema, suvokia kolektyvinę atsakomybę. Abejojantys skiepų veiksmingumu tėvai ligų riziką suvokia kaip mažą, todėl vakcinaciją laiko nebūtina arba ją sieja su kai kurių ligų atsiradimu. Pastebėta, kad daliai tėvų kyla sunkumų norint paskiepyti vaikus – trūksta informacijos apie vakcinaciją iš gydytojų, kyla sunkumų nuvykti į gydymo įstaigą, suderinti vakcinacijos laiką su darbu. Ieškodami informacijos apie vakcinas tiek savarankiškai, tiek kalbėdamiesi su pažįstamais, tėvai dažniau atsirenka tik jų nuostatas patvirtinančią informaciją, o priešingą jų požiūriui informaciją stengiasi ignoruoti. Kadangi tėvų požiūris į vakcinaciją nėra paremtas vien tik žiniomis, būtina nuosekliai gerinti sveikatos specialistų kompetencijas bei komunikacinius gebėjimus: kiekvieną tėvą matyti kaip atskirą individą, suprasti jo asmenines patirtis, baimes ir informacijos poreikius.

Reikšminiai žodžiai: vaikų skiepijimas, požiūris į skiepijimą, vakcinacija.

ĮVADAS

Vakcinacija yra viena efektyviausių visuomenės sveikatos intervencijų, dėl kurios pasaulyje kasmet išvengiama nuo 3,5 iki 5 milijonų mirčių. Vienu ryškiausių vakcinacijos pasiekimų pasaulyje yra laikomas raupų išnaikinimas, tačiau įvairių šalių duomenys atskleidžia ir kitus reikšmingus rezultatus. Pavyzdžiui, Jungtinėse Amerikos Valstijose XX a. pradžioje buvo suskaičiuojama apie 1000–200 tūkst. difterijos atvejų per metus, o įvedus vakcinaciją vietinių susirgimų nebenustatoma jau kelis dešimtmečius. Dėl nuoseklių vakcinacijos programų pasaulyje reikšmingai sumažėjo tymų, kokliušo, stabligės ir kitų užkrečiamųjų ligų paplitimas, o poliomielitą šiuo metu baigiama išnaikinti. Taigi vakcinacija iki šiol yra laikoma vienu efektyviausių ir veiksmingiausių būdų suvaldyti užkrečiamąsias ligas [1, 2].

Tarptautinės sveikatos organizacijos pabrėžia, jog aukštos skiepijimo aprėptys yra būtina užkrečiamųjų ligų kontrolės sąlyga. Pavyzdžiui, Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro (toliau – ECDC) duomenimis, norint pašalinti tymus, 95 proc. visuomenės turėtų būti pasiskiepiję dviem tymų, epideminio parotito ir raudonukės vakcinos (toliau – MMR vakcina) dozėmis. Dėl šios priežasties Pasaulio sveikatos organizacijos (toliau – PSO) Pasaulinėje imunizacijos darbotvarkėje iki 2030 m.

Adresas susirašinėti: Algė Monika Karolytė
Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto
Sveikatos mokslų instituto
Visuomenės sveikatos katedra
M. K. Čiurlionio g. 21/27, LT-03101 Vilnius
El. p. monika.karolyte@mf.stud.vu.lt

numatyta siekti, kad visų šalių gyventojai turėtų lygias galimybes gauti nacionalinėse imunizacijos programose numatytus skiepus, o imunizacijos paslaugos pasiektų ir labiausiai pažeidžiamas visuomenes grupes [3, 4].

Lietuvoje vaikų skiepijimas organizuojamas pagal Lietuvos Respublikos vaikų profilaktinių skiepijimų kalendorių. Valstybės lėšomis vaikai nemokamai skiepijami nuo 14 užkrečiamųjų ligų: tuberkuliozės, hepatito B, kokliušo, difterijos, stabligės, poliomielito, tymų, epideminio parotito, raudonukės, B tipo *Haemophilus influenzae* infekcijos, pneumokokinės infekcijos, žmogaus papilomos viruso, rotavirusinės bei B tipo meningokokinės infekcijos [5].

Lietuvos Nacionalinėje imunoprofilaktikos 2024–2028 m. programoje iškeltas tikslas „Didinti skiepijimo aprėptis ir užtikrinti ne mažesnes kaip 90 proc. vaikų skiepijimo aprėptis visoje šalyje ir kiekvienoje savivaldybėje, o nuo tymų ir raudonukės – ne mažesnes kaip 95 proc.“. Pastebima, jog skiepijant pagal Lietuvos Respublikos vaikų profilaktinių skiepijimų kalendorių iki 2009 m. buvo pasiekiamos gana aukštos skiepijimų aprėptys – nuo 94 iki 99 proc. įvairiose amžiaus grupėse, tačiau nuo 2010 m. stebimas vakcinacijos aprėpčių mažėjimas, kuris kelia vis didesnį iššūkį – užtikrinti gyventojų apsaugą nuo vakcinomis valdomų užkrečiamųjų ligų, didinant skiepijimosi aprėptis [6].

Remiantis Nacionalinio visuomenės sveikatos centro naujausios vakcinomis valdomų užkrečiamųjų ligų skiepijimo aprėpčių apžvalgos duomenimis, Lietuvoje pastarąjį dešimtmetį vaikų vakcinacijos aprėptys nuosekliai mažėja. Pavyzdžiui, naujagimių skiepijimas nuo difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielito ir B tipo *Haemophilus influenzae* infekcijos, lyginant 2011 ir 2024 m., sumažėjo apie 4 proc., MMR vakcinos antros dozės skepijimo aprėptys sumažėjo apie 8 proc. Taigi apsauga nuo vakcinomis valdomų užkrečiamųjų ligų vaikų populiacijoje silpnėja [7].

Įvairiose šalyse atlikta nemažai tyrimų, siekiant išsiaiškinti skiepijimo aprėpčių mažėjimo priežastis. Kaip nurodoma Elawad ir kt. atliktoje sisteminėje apžvalgoje, tėvų apsisprendimą dėl vaikų imunizacijos lemia jų asmeninės nuostatos ir aplinkos veiksnių įtaka. Abejonės dėl vakcinacijos dažniausiai siejamos su tam tikromis visuomenėje pasitaikančiomis nuostatomis, nepasitikėjimu sveikatos priežiūros specialistais ir abejonėmis dėl vakcinų saugumo [8].

ECDC atkreipia dėmesį, kad visuomenės sveikatos institucijos dažniausiai analizuoja epidemiologines vaikų vakcinacijos tendencijas, tačiau kur kas rečiau siekia suprasti socialinius ir elgsenos veiksnius, kurie lemia tėvų apsisprendimą priimti arba atsisakyti skiepų. Sėkmingos vakcinacijos programos turėtų būti grindžiamos ne tik vakcinacijos aprėpčių stebėsena, bet ir žmonių požiūrio analize [9].

Šio tyrimo tikslas – atskleisti pagrindines priežastis, formuojančias Lietuvos tėvų požiūrį į vaikų skiepijimą.

TYRIMO MEDŽIAGA IR METODAI

Atliktas kokybinis tyrimas, taikant pusiau struktūruoto interviu metodą.

Duomenims rinkti buvo parengtos interviu gairės pagal ECDC ir PSO rekomenduojamus klausimus, skirtus vakcinacijos pasirinkimo priežastims nustatyti. Remiantis 5C modeliu, interviu klausimai buvo suskirstyti į penkias pagrindines temas: pasitikėjimas, nusiraminimas, kliūtys, išsamus vertinimas ir kolektyvinė atsakomybė (angl. *Confidence, Complacency, Constraints, Calculation, Collective responsibility*). Pasitikėjimas apibrėžiamas kaip pasitikėjimas vakcinų saugumu, veiksmingumu ir sveikatos sistema; nusiraminimas – realios grėsmės užsikrėsti infekcine liga, nuo kurios galima pasiskiepyti, suvokimas; kliūtys – fiziniai ir psichologiniai sunkumai pasiskiepyti; išsamus vertinimas – procesas, kurio metu žmonės ieško informacijos ir ja remdamiesi įvertina rizikos ir naudos santykį, kad nuspręstų, ar jiems reikalinga vakcinacija; kolektyvinė atsakomybė – noras skiepytis siekiant apsaugoti ir kitus žmones. Šis tyrimas taip pat buvo papildytas temomis, susijusiomis su bendru tėvų požiūriu ir požiūrio kaita laikui bėgant, asmeninėmis ir artimųjų skiepijimo patirtimis, aplinkos įtaka pasirinkimui skiepyti [9].

Dalyvių buvo ieškoma elektroniniu paštu kreipiantis į bendrojo ir ikimokyklinio ugdymo įstaigas, taip pat socialiniuose tinkluose. Pagrindinis atrankos kriterijus – kviečiami tėvai, auginantys bent vieną vaiką iki 18 metų. Kvietime tėvų buvo prašoma nurodyti savo požiūrį į vakcinaciją bei palikti kontaktinius duomenis susisiekti. Vėliau taikyta tikslinė atranka, siekiant užtikrinti skirtingų požiūrių pasiskirstymą ir įtraukti tiek neigiamą, tiek teigiamą požiūrį turinčius tėvus.

Iš viso įvyko 20 interviu, per kuriuos 9 dalyviai nurodė turintys teigiamą požiūrį į vakcinaciją, 7 – neigiamą, 4

tėvai nurodė turintys abejonių dėl tam tikrų vakcinų. Tėvų amžius svyravo nuo 24 iki 51 metų, amžiaus vidurkis 38,0 ± 7,7 m. Tyrime dalyvavo 16 moterų ir 4 vyrai. 11 tėvų gyvena Vilniuje, likusieji Kaune, Klaipėdoje, Panevėžyje, Marijampolėje, Tauragėje, Skuode, Biržuose, Pabradėje, Kybartuose. Interviu trukmė svyravo nuo 17 iki 58 minučių, vidutinė trukmė – 31 minutė. 4 pokalbiai įvyko gyvai, likusieji – telefonu ir *Microsoft Teams* pokalbių platformoje.

Kiekvieno interviu pradžioje gautas informuotas žodinis asmens sutikimas dalyvauti ir sutikimas dėl pokalbio įrašymo, laikantis konfidencialumo principo. Vėliau interviu buvo transkribuoti pažodžiui ir analizuoti, taikant dedukcinę kokybinę turinio analizę – duomenis išskiriant į kategorijas ir subkategorijas pagal 5C modelio struktūrą. Analizės metu atrinktos mintys, atspindinčios tiriamųjų požiūrį ir jį lemiančias priežastis. Tyrimo patikimumui užtikrinti buvo laikomasi nuoseklaus duomenų rinkimo ir analizės principo, visi interviu atlikti vadojovaujantis ECDC ir PSO rekomenduojamų klausimų gairėmis. Duomenų rinkimas ir analizė vyko lygiagrečiai – po kiekvieno interviu atlikta transkripcija ir pirminė analizė, o tyrimas tęstas iki duomenų prisotinimo. Patikimumą didino informantų įvairovė: tyrime dalyvavo tėvai, turintys tiek teigiamą, tiek neigiamą požiūrį į vakcinaciją, besiskiriantys pagal amžių, lytį ir gyvenamąją vietą.

REZULTATAI

Vertinant tėvų patirtis ir išsakytas mintis apie vaikų vakcinaciją paaiškėjo, kad sprendimą skiepyti vaikus labiausiai lemia pasitikėjimas vakcinų veiksmingumu – būtent tai tėvai dažniausiai minėjo kaip pagrindinį argumentą, išreikšdami savo požiūrį. Svarbų vaidmenį tėvų pasirinkimui turėjo ir asmeninės bei artimųjų patirtys, informacijos prieinamumas ir atsirinkimas bei pasitikėjimas sveikatos sistema. Toliau pateikiami tyrimo rezultatai, susisteminti pagal 5C modelio komponentus.

Pasitikėjimas. Vaikus skiepijantys tėvai išreiškė pasitikėjimą vakcinų veiksmingumu: jų nuomone, net jei vakcinos neapsaugo nuo užsikrėtimo ligomis, tai tikrai sumažina patiriamų simptomų sunkumus ir apsaugo nuo komplikacijų: „Manau, apsaugo ir veiksmingos. Aišku, yra kažkokia tikimybė, kad užsikrėsi, bet nuo komplikacijų tikrai apsaugos“ (nr. 12). Tėvai paminėjo, kad jeigu vakcinos nebūtų veiksmingos, jos nebūtų taip plačiai taikomos visuomenėje ir kai kurios ligos nebūtų išnykusios būtent vakcinacijos dėka.

Kiti tėvai abejojo vakcinų veiksmingumu, remdamiesi tuo, kad paskiepyti asmenys vis tiek serga: „*Nu*, tai matom, kad neišnyksta, tymai tai bujoja. O visi paskiepyti. *Nu*, yra ir skarlatina, pavyzdžiui, tokia milžiniškai, *nu,* be proto sena liga. Ir ja serga paskiepyti vaikai. Tai niekas neapsaugo, niekas čia neišnyksta“ (nr. 3).

Toliau klausiant tėvų apie jų požiūrį į vakcinų saugumą, teigiamą požiūrį turintys tėvai atsakė, jog pasitiki mokslo pažanga ir tiki kontrolės procesu, t. y. tuo, kad vakcinos yra griežtai reguliuojamos, vertinamos ir užtikrinama apsauga galutiniam vartotojui: „Manau, kad saugios. Manau, kad mokslininkai ir medicinos specialistai tuo klausimu dirba daug laiko, atrasdami vakcinas, ir kai kurios yra jau seniai naudojamos ir nuolat tobulinamos. Manau, kad tai yra saugu“ (nr. 1). Taip pat tėvai nurodė, jog domėjosi vakcinų kūrimo procesu, ir tai tik dar labiau sustiprino jų pasitikėjimą vakcinų saugumu: „Saugu vakcinos. Domėjaus. Ten griežtai viskas vertinama, per visus etapus – gyvūnai, žmonės, prieš tai molekulinės sandaros, genetiniai visokie tyrimai. Nėra ko abejoti saugumu“ (nr. 10).

Abejojantys vakcinų saugumu tėvai jas siejo su nepageidaujamomis reakcijomis, daroma žala organizmui bei asmeniniais išgyvenimais: „Mano vaikai, kaip bebūtų, kad ir pusėtinai, bet skiepyti. Ir iš tikrųjų turi nuo gimimo ir atopinį dermatitą abi, ir alergiją turi viena dukra, ir itin jautrumą turi kita dukra… tai tas saugumas… nėra jos saugios. Nėra saugios“ (nr. 6).

Dalyvių buvo prašoma išsakyti nuomonę ir apie naujas vakcinas – šiame interviu dauguma tėvų atkreipė dėmesį į COVID-19 vakcinas, nes tai buvo jų pirmoji patirtis su visiškai naujomis, iki tol negirdėtomis vakcinomis. Teigiamai vertinantys vakcinaciją dalyviai buvo linkę pasitikėti ir naujomis vakcinomis, įvertindami ir tai, kad svarbu skirti laiko jomis pasidomėti: „Jei nauja, reiškia, reikia pasidomėti daugiau“ (nr. 20). Pavyzdžiui, teigiamą požiūrį dėl COVID-19 vakcinacijos turintys tėvai jautė tiek nerimą, tiek abejones, tačiau daugiau jomis pasidomėję nusiramino ir priėmė sprendimą skiepytis: „Na, tikrai visokių pasvarstymų būna apie tai, nes pavyzdžiui kovido, atrodo, greitai atsirado. Buvo abejonių, aišku, bet pasidomėjau ir nusiraminau“ (nr. 17).

Kitiems tėvams naujos vakcinos sukėlė abejonių dėl

skubos ir nepakankamo laiko jas tiriant: „*Nu*, nėra to laiko tarpo, kaip jos reaguoja organizme, kaip tie šalutiniai poveikiai. Nėra atsakymo, jas sukuria ir iškart visus bado“ (nr. 2). Taip pat buvo manoma, kad būtent COVID-19 vakcinos sukėlė įvairių sveikatos sutrikimų, apie kuriuos nėra kalbama visuomenėje: „Čia iš viso yra totali nesąmonė. Kovido vakcinos yra totali nesąmonė. Dabar pažiūrim, kiek yra su širdies ligom dabar, po kovido vakcinos, kiek infarktų, kiek insultų… kardiologai kai kurie šneka, bet jie negali garsiai šnekėti… mirties liudijime net įrašoma būna kartais kita diagnozė… vienu metu buvo mada rašyti, kad kovidas, visi mirė nuo kovido“ (nr. 4). Dalyvių nuomone, naujiems skiepams išbandyti reikia daugiau laiko, taip pat jiems atrodo, jog duomenų apie naujas vakcinas trūksta arba jie yra slepiami.

Kadangi sveikatos specialistai yra ne tik atsakingi už sklandų vakcinacijos procesą, bet ir atlieka svarbų vaidmenį formuojant tėvų nuostatas ir sprendimus dėl vaikų vakcinacijos, dalyvių buvo prašoma išsakyti savo mintis apie sveikatos priežiūros specialistus. Vaikus skiepijantys tėvai akcentavo, jog pasitiki gydytojais ir yra jiems dėkingi už sveikatos išsaugojimą: „Labai pasitikiu. Mano šeimos gydytoja išgelbėjo man gyvybę… Vaikų gydytoja labai faina… paaiškina viską apie skiepus paprastai“ (nr. 12). Dalis tėvų nurodė, jog nors ir pasitiki gydytojais, jų teikiamą informaciją vertina kritiškai ir skiria laiko pasidomėti ir patys, nes tai ne tik gydytojų, bet ir tėvų atsakomybė: „Bendrai – pasitikiu… Bet ne aklai… Skiepijimas – ne tik gydytojų atsakomybė, bet ir tėvų“ (nr. 13).

Vaikų neskiepijantys asmenys pasidalijo savo asmeninėmis patirtimis su sveikatos specialistais, dėl kurių kilo nepasitikėjimas vakcinacija: „Mediko požiūris buvo, kad nesvarbu, jog skiepytas, tai sirgt gali. Tai galvoju, tai kam tie skiepai tada. Norisi vis tiek apsaugos, didelės apsaugos“ (nr. 2). Taip pat nepasitikėjimą vakcinomis kėlė ir pačių gydytojų abejojimas, negalėjimas pagrįsti vakcinų saugumo: „Tegul jie padaro dokumentą ir patys prisiima atsakomybę, kad jeigu tu vakcinuosi, jokių šalutinių poveikių nebus ir vaikas nesirgs… tada pažiūrėsim, ar bent vienas pasirašys“ (nr. 5).

Dar viena svarbi nepasitikėjimo vakcinomis priežastis – sveikatos specialistai, kurie įtikino tėvus neskiepyti savo vaikų. Tėvai teigė, kad kai kurie gydytojai juos „apšvietė ir sustabdė pačiu laiku nuo klaidos“. Be to, dalyviai įvardijo supratę, jog dauguma gydytojų yra nekvalifikuoti, patys nežinantys, kaip atlikti paprasčiausius tyrimus, pavyzdžiui, viena dalyvė įsitikinusi, jog vitamino D tyrimas Lietuvoje atliekamas neteisingai.

Tėvai išreiškė ir nepasitikėjimą sveikatos sistema: „Šiandien skiepas yra tiesiog marketingas, pinigų kažkoks kapšelis ir sintetikos dozė. Kai tu paskiepiji, tu užtikrini gydytojams ir visai medicinos sistemai, kad tu ateityje sirgsi, eisi pas juos, neši pinigus“ (nr. 3). Tėvų nuomone, vakcinos yra sukurtos sukelti ligas ir skatinti žmones kreiptis dėl sveikatos paslaugų, iš kurių tie patys gydytojai ir sistema uždirba. Tikėjimas, kad visa sveikatos sistema yra nukreipta prieš žmogų, skatina juos nesinaudoti sveikatos paslaugomis (įskaitant vakcinaciją) ir taip apsaugoti save.

Nusiraminimas. Toliau, remiantis 5C modeliu, tėvų buvo klausiama apie nusiraminimą, kuris reiškė ligų keliamos rizikos vertinimą bei ligų rizikos ir vakcinacijos naudos lyginimą, kylančias abejones, natūralų imunitetą, protrūkių ir grėsmės vertinimą.

Paklausus tėvų, kaip jie vertina visuomenėje plintančių ligų grėsmę sveikatai, dalis jų nurodė, jog infekcinės ligos kelia didelę grėsmę sveikatai ir vakcinacija suvaldo šią grėsmę: „Didelė. Man būtų savigrauža, jeigu nebūčiau skiepijusi ir vaikas susirgtų“ (nr. 12). Tėvų nuomone, grėsmė ypač padidėja, kai vaikas lanko darželį ir kontaktuoja su kitais vaikais. Be to, atkreiptas dėmesys ir į tai, jog šalyse, kuriose skiepijama mažiau, ligos nėra suvaldomos ir infekcijos kyla daug dažniau: „Jeigu pažiūrėtume kitas šalis, kur mažiau išvystytas skiepijimas, tų ligų nemažai“ (nr. 13). Papildomai paklausus tėvų, ar vakcinacijos nepageidaujamų reakcijų rizika atsveria ligos komplikacijų riziką, teigiamą požiūrį į vakcinaciją turintys tėvai atsakė, jog kiekviena medicininė intervencija turi riziką, tačiau daug mažesnę nei ligų komplikacijų rizika, ypač turint omeny vaikus, kurių imunitetas nėra pakankamai stiprus apsiginti nuo visuomenėje plintančių infekcijų.

Tačiau kiti tėvai buvo linkę ligų grėsmę vertinti kaip mažą ar neturinčią didelės reikšmės, tikint, jog ligos yra įprastas reiškinys, su kuriuo sveikas žmogus susitvarkys ir be vakcinacijos: „Dažniausiai jos nėra mirtinos. Jeigu tu esi sveikas žmogus, vaikas, nesuterštas imunitetas, stiprus, paprasčiausiai persergi ta liga… geriau rinksiuosi prisiimti tą riziką ir susirgti ta liga“

(nr. 6). Viena dalyvė rėmėsi savo tikėjimu ir teigė, kad mirtinos ligos yra Dievo valia: „Pas musulmonus yra tikėjimas, kad Dievas lemia viską mūsų gyvenime. Be Dievo valios mes nesusirgtume mirtina liga“ (nr. 5). Taip pat dalis tėvų išsakė nuomonę, kad nors vakcinos gali apsaugoti, ši apsauga neatsveria vakcinų sunkių nepageidaujamų reakcijų tikimybės, todėl geriau pasitikėti natūraliu imunitetu.

Kalbant su tėvais apie ligų protrūkių grėsmę, teigiamai vakcinaciją vertinantys tėvai atsakė, jog visuomenė priprato gyventi be tam tikrų ligų ir nebejaučia atsakomybės skiepytis, todėl reikėtų griežtesnės reguliacijos dėl vakcinų: „Mes per gerai gyvenam… O kas nutiks, kai per mažai bus paskiepytų ir tavo vaikas sirgs?“; „Baisu… manau, griežtesnės reguliacijos reiktų“ (nr. 11). Kiti tėvai patvirtino šį teiginį, atsakydami, jog ligų protrūkiai jų negąsdina, nes su tuo asmeniškai nesusiduria: „Kol pati nesusidūriau, negalvoju apie tai… Kai pajausčiau savo kailiu – tada gal keltų baimę“ (nr. 14). Dalis tėvų teigė, jog Lietuvoje ligų atvejai labai reti ir nekelia grėsmės net ir mažėjant vakcinacijos aprėptims: „Realūs atvejai Lietuvoje labai reti; nemanau, kad neskiepijančių procentas atsvers tiek, kad kiltų epidemija“ (nr. 7). Be to, kai kurių dalyvių nuomone, protrūkiai yra sukuriami dirbtiniu būdu: „Pandemijos kas šimtmetį kartojasi, dirbtiniu būdu paleidžiama… Jei mažėja skiepijančių skaičius, tai mažėja pinigai… Čia negalim tiksliai pasakyti, kodėl tam tikros ligos grįžta“ (nr. 6).

Besirenkantys skiepyti savo vaikus tėvai teigė, jog imunitetą stiprinti reikia, tačiau kliautis vien natūraliu imunitetu būtų per daug rizikinga: „Aš manau, kad specialiai rinktis susirgti ir ieškoti būdų, kaip užsikrėsti liga, *nu*, tai nėra normalu turbūt“ (nr. 1). Dalyviai tikina suprantantys, kad natūraliai liga persirgus susiformavęs imunitetas yra gerai, bet nemato prasmės rizikuoti, kai yra saugesnis pasirinkimas – vakcinacija.

Neigiamai vakcinaciją vertinantys tėvai mano, kad pasitikėti turėtume būtent savo organizmu, o vakcinacija jį silpnina: „*Nu*, gal primityvu, bet man atrodo, kad taip: jeigu mes tiesiog skiepysim, tas imunitetas toks ilsėsis“ (nr. 2). Be to, jie yra tikri, kad natūralų imunitetą įgyji visam gyvenimui, o nuo vakcinacijos laikinai. Geriausia apsauga yra ligų prevencija, sveikatinimasis, gyvenimas gamtoje, o ir vaikai, kurie vaikšto ant šaltų grindų ir žiemą leidžia lauke, yra atsparūs ligoms, nuo kurių skiepijama. Tėvų teigimu, organizmas yra protinga sistema, galinti viską įveikti pati.

Kliūtys. Paklausus tėvų apie patį vakcinacijos procesą ir kokius sunkumus jis kelia, vieni atsakė, kad jokių kliūčių nėra, vakcinacijos procesas per pastaruosius 20 metų stipriai pažengė. Kiti turėjo pastebėjimų dėl sunkumų keliaujant iki poliklinikos („Kamščiai, parkingas… važiuojame toli pas savo gydytoją“; nr. 10) ar skiepijimo galimybės namuose: „Galėtų gal, pavyzdžiui, į namus atvykti paskiepyti, gal ne visi gali nuvykti į gydymo įstaigą“ (nr. 11).

Tėvai pasidalijo, kad, be atstumo, kyla sunkumų derinant vaiko vakcinaciją su savo darbu – tiek tariantis išvykti iš darbo, tiek stengiantis vakcinaciją atlikti prieš savaitgalį, kad tai netrukdytų darbo laiko. Viena mama pastebėjo, jog kildavo sunkumų ir derinant vakcinaciją su vaiko gyvenimo ritmu, pavyzdžiui, vykstant vakcinuoti vaiką, tekdavo jį pažadinti, dėl ko sutrikdavo visas dienos ritmas. Taigi tėvams vakcinacijos procese norisi kuo daugiau lankstumo ne tik iš gydymo įstaigų, bet ir darboviečių.

Taip pat dalyviai pastebėjo, kad kai kurie gydytojai nepasidalija informacija dėl skiepijimo – tėvai turi imtis iniciatyvos ir klausti patys.

Išsamus vertinimas. Paklausus dalyvių, kur ir kokios jie ieško informacijos apie vaikų vakcinaciją, dalis atsakė, kad neieško visai, nes sprendimą priėmė seniai ir neketina jo keisti, taip pat kad ši tema jų visai nedomina arba visą reikiamą informaciją susirinko per gyvenimo patirtį. Kiti nurodė, jog dažniausiai informacijos ieško internete, pavyzdžiui, naudodamiesi *Google* paieška, socialiniuose tinkluose (pvz.: *Facebook*, *Instagram*), įvairiuose tėvų forumuose arba pasitelkia dirbtinio intelekto pokalbių platformas, tokias kaip *ChatGPT*. Minimi ir tokie informacijos šaltiniai kaip gydytojų pateikiama informacija ar mokslinėse bazėse rasti nešališki straipsniai, įvairių sveikatos organizacijų ar asociacijų skelbiama informacija. Vienas asmuo nurodė, kad yra perskaitęs rusų kilmės rašytojo knygą, kuri prieš daug metų ir lėmė sprendimą neskiepyti savo vaikų. Internete paieška dažniausiai vyksta įrašant vakcinos pavadinimą bei jos nepageidaujamas reakcijas.

Paklausus, kokios informacijos trūksta, buvo nurodyta, kad galėtų egzistuoti valstybinė platforma, kurioje būtų sukaupta visa reikiama informacija su specialistų komentarais, vaizdine medžiaga, pavyzdžiui, videoformatu. Taip pat tėvams trūksta daugiau informacijos apie nepagei-

daujamas reakcijas, norėtųsi specifinės vietos su galimybe užduoti klausimus, rasti įrodymais grįstą informaciją, paneigiančią visuomenėje gyvuojančius mitus. Be to, norėtųsi ir paprastai pateiktos informacijos, pavyzdžiui, poliklinikose rasti knygelių ar lankstinukų, kuriuose būtų pateikiama visa informacija apie kiekvieną vaiko skiepą.

Patikimais buvo laikomi tokie šaltiniai, kuriuose nėra reklamų, informacija parašyta remiantis moksliniais tyrimais su nuorodomis į juos, informacija nešališka, parengta sveikatos specialistų bei mokslininkų: „Trūksta tiesiog nuoširdžios informacijos… Tie patys medikų straipsniai, jie visada nueina link skiepo reklamos… *Ant galo*… vėl užsakytas“ (nr. 2).

Paklausus, su kuo tėvai aptaria vaikų vakcinaciją, dažniausiai buvo minimi šeimos nariai bei kiti tėvai, turintys vaikų: „Su tuo, kas turi tokio panašaus amžiaus vaikus… Daugiau gal draugai, giminės“ (nr. 2). Tėvai atkreipė dėmesį ir į tai, jog renkasi kalbėtis apie vakcinaciją tik tuo atveju, jei kito žmogaus požiūris yra toks pat: „Aš kalbu tik su pavieniais, kurie turi tokį patį požiūrį… Su kitais nematau prasmės, kad mane durnintų ir kritikuotų… nesiveliu“ (nr. 6).

Kalbant su tėvais apie jų reakciją į priešingą jų požiūriui informaciją paaiškėjo, kad didžioji dauguma yra linkę ignoruoti kitokį požiūrį ir mano, jog jų nuostatų jau nebepakeisi: „Stengiuosi neigiamos neskaityti… ji nebūtinai moksliškai įrodyta“; „Būna, susimąstai pamatęs tą neigiamą, bet neturi įtakos požiūriui“ (nr. 6). Vienas tėvas atsakė, jog stengiasi būti atviras ir kitokiam požiūriui: „Stengiuosi laikyti atvirą nuostatą, kad mano žinios gali būti neteisingos, bet bendrai tai požiūris nesikeičia“ (nr. 19).

Kolektyvinė atsakomybė. Interviu pabaigoje tėvų buvo klausiama apie požiūrį į vakcinaciją kaip kolektyvinę atsakomybę. Vieni tėvai nurodė, kad tai laiko moraline pareiga ir solidarumo išraiška, suprasdami, kad taip apsaugo ne tik savo vaikus, bet ir kitus visuomenės narius: „Toks ir tikslas, kolektyviškai padaryti ir suvaldyti ligą. Kito kelio nėra“ (nr. 11). Tėvai išreiškė nusivylimą, kad kiti žmonės, priimdami sprendimą nesiskiepyti, kelia iššūkių suvaldant ligas ir neapsaugo pažeidžiamiausių visuomenės grupių.

Kiti tėvai galvoja, kad geriausia apsauga yra ligų prevencija, pavyzdžiui, nevaikščioti su vaikais po prekybos centrus. Be to, jų nuomone, net jei visi pasiskiepija, ligos nėra suvaldomos, o paskiepyti vaikai, atėję į darželį, kaip tik yra užkrečiami: „Vaiką paskiepija, jis ateina į darželį ir tos gyvos vakcinos, jos kaip tik yra užkrečiamos… Kodėl tėvai bijo, jei jų vaikas yra skiepytas… Taigi jūs pasiskiepiję esat, kaip gali apkrėsti neskiepytas vaikas skiepytą vaiką?“ (nr. 4).

Neigiamą požiūrį išsakantys tėvai teigia, kad visuomenėje yra per daug gąsdinimo ir kaltinimų pasirenkantiems nesiskiepyti, o pasiskiepiję turėtų nebijoti kelių procentų nesiskiepijančių žmonių. Teigiamą požiūrį turintys tėvai kaip tik baiminosi, kad dėl vakcinacijos aprėpčių mažėjimo ligos grįš, ir išreiškė norą, kad nesiskiepijantys suprastų, jog ligų komplikacijų pasitaiko dažniau nei skiepų komplikacijų.

REZULTATŲ APTARIMAS

Kaip nurodo Hammer ir kt., tikėjimas, kad vakcinos yra veiksmingos ir apsaugo žmones nuo ligų, yra viena svarbiausių priežasčių priimant sprendimą skiepytis [10]. Šis tyrimas patvirtino, kad pasitikintys vakcinomis tėvai neabejoja jų veiksmingumu, ypač turint omeny ligų komplikacijas. Tikėjimas, jog vakcinos apsaugos jų vaikus nuo ligų, yra pagrindinis motyvas skiepyti. Neskiepijantys vaikų tėvai veiksmingumu netiki – jie mano, kad skiepyti žmonės vis tiek serga, todėl nėra prasmės skiepytis. Taip pat vakcinos gali būti tiesioginė kai kurių ligų priežastis, todėl, jų nuomone, nesiskiepijimas ir yra savęs apsaugojimas. Tokius įsitikinimus gali formuoti ir klaidingos prielaidos, pavyzdžiui, manymas, kad nors vaikai yra skiepijami, jie vis tiek serga skarlatina, nors skarlatinos vakcinos apskritai nėra.

Pasitikintys vakcinomis tėvai pasitiki mokslo pažanga ir kontrolės procesu, jiems nekyla abejonių dėl vakcinų saugumo, o nepasitikintys vakcinų saugumu tėvai sieja tai su savo ar artimųjų asmeninėmis patirtimis – po vakcinacijos pastebėtomis ligomis ar sutrikimais, pvz.: atopiniu dermatitu, autizmo spektro sutrikimu ir pan. Čeponytės ir kt. atliktame tyrime nurodoma, jog apsisprendimui dėl vakcinacijos didžiausią įtaką turi būtent baimė dėl jau patirtų ar galimų nepageidaujamų reakcijų, tai buvo dažniausiai nurodoma vaikų neskiepijimo priežastis [11]. Pastaraisiais metais tėvų susirūpinimas dėl vakcinų saugumo kyla iš viešų diskusijų apie vakcinų ir autizmo ryšį, vakcinų sudėtį bei didelį injekcijų kiekį, o prie šių nuogąstavimų ženkliai prisidėjo COVID-19 pandemija, kuri paskatino visuomenės įsitraukimą ir susidomėjimą skiepais [12].

Teigiamą požiūrį turintiems tėvams tiek COVID-19 vakcinos, tiek kitos naujos vakcinos kelia tam tikrą nerimą ir abejonių, bet labiau pasidomėję ir pasikonsultavę su sveikatos priežiūros specialistais jie ramiau priima sprendimą skiepytis. Visgi kitiems tėvams naujos vakcinos asocijuojasi su nepakankamu jų ištyrimu, duomenų trūkumu ar net slėpimu. Jų nuomone, COVID-19 vakcinos sukėlė daugybę ligų ar sutrikimų, kurie visuomenėje nėra viešinami. Tokie įsitikinimai atitinka Lin ir kt. sisteminėje apžvalgoje minimus rezultatus: tik trečdalis respondentų pasitikėjo, jog vakcina bus patvirtinta tik įrodžius jos saugumą, o 41 proc. manė, kad vakcinos gali būti išleistos dar nepakankamai įvertinus jų saugumą. ECDC teigimu, įrodymai apie naujas vakcinas bei jų naudą ir riziką žmonių sveikatai kinta labai greitai, o tai kelia iššūkių visuomenės sveikatos institucijoms laiku įvertinti ir tinkamai informuoti visuomenę apie naujas vakcinas. Dėl šios priežasties rekomenduojama aiškiai informuoti apie vakcinų rizikos ir naudos santykį bei aktyviai reaguoti į žmonių baimes ir plintančią dezinformaciją [13, 14].

Tėvų pasitikėjimas sveikatos priežiūros specialistais yra vienas svarbiausių veiksnių, lemiančių sprendimą dėl vaikų skiepijimo. Daugumai žmonių gydytojai ir slaugytojai yra patikimiausi informacijos teikėjai, o pasitikėjimas sveikatos specialistais lemia ir pasitikėjimą vakcinacija. Visgi dėl netinkamos gydytojų komunikacijos ar neužmegzto ryšio su pacientu tėvai dažniau yra linkę ieškoti alternatyvių informacijos šaltinių ir specialistų, o tai prisideda prie neigiamo požiūrio į vakcinaciją formavimo. Svarbu atkreipti dėmesį ir į tai, kad pasitikėjimas sveikatos specialistais nebūtinai reiškia žmogaus pasitikėjimą vakcinomis, nes ir tarp sveikatos specialistų yra žmonių, turinčių neigiamą požiūrį į vakcinaciją bei skatinančių savo pacientus nesivakcinuoti ar nevakcinuoti vaikų [15]. Svarbu paminėti, kad šio tyrimo metu taip pat pastebėtas ir kai kurių tėvų nepasitikėjimas sveikatos priežiūros sistema – jie mano, kad vakcinos yra specialiai sukurtos tam, kad sukeltų ligas, skatintų žmones kreiptis dėl gydymo paslaugų, o iš to uždirba tiek sveikatos sistema, tiek sveikatos specialistai.

Remiantis Brewer ir kt., ligų rizikos vertinimas yra vienas pagrindinių veiksnių, lemiančių žmogaus apsisprendimą dėl vakcinacijos [16]. Autoriai išskiria 3 rizikos suvokimo formas: deliberatyvią riziką (užsikrėtimo tikimybės vertinimas), patirtinę riziką (ar grėsmė jaučiama, atrodo reali) ir afektinę riziką (nerimas, baimė ir kitos emocijos dėl ligos) bei pastebi, kad nerimas dėl užsikrėtimo motyvuoja žmones skiepytis ir taip apsisaugoti. Jei infekcinių ligų rizika atrodo nereikšminga, vakcinacija gali būti vertinama kaip perteklinis procesas. Šio tyrimo dalyviai sakė, kad jaustų kaltę, jei neskiepytų savo vaikų, ypač kai vaikai lanko darželį, kontaktuoja su kitais vaikais ir nuolat patiria grėsmę užsikrėsti infekcinėmis ligomis. Kiti tėvai mano, kad jų vaikų organizmai yra pakankamai stiprūs, todėl ir be vakcinacijos gali įveikti infekcines ligas, o vakcinacija nereikalinga. Taigi tėvų požiūris į ligų keliamas grėsmes tiesiogiai formuoja jų požiūrį į vakcinaciją.

Be to, vieni tėvai teigė, kad ligų protrūkius supranta kaip grėsmę, todėl vakcinacija yra būdas nuo to apsaugoti save ir visuomenę, kiti tėvai galvoja atvirkščiai – jokios grėsmės nėra, o realūs atvejai Lietuvoje yra ypač reti, todėl poreikio vakcinuotis nėra.

Išsakydami nuomonę apie natūralų imunitetą visi tėvai pritarė, kad imunitetą stiprinti reikia ir būtina, tačiau vakcinaciją palaikantys tėvai mano, jog vien natūraliu imunitetu pasitikėti nereikėtų, o vakcinacijos nepalaikantys tėvai mano, kad reikėtų pasitikėti vien savo organizmu, nes vakcinacija imunitetą silpnina. Įdomu tai, jog pasirinkimas tarp vakcinomis suformuoto imuniteto ir natūralaus imuniteto persirgus ligomis gali priklausyti ir nuo tėvų įsitikinimo, jog tai, kas „natūralu“, yra neabejotinai gerai, o kas „nenatūralu“, visada yra blogai. Tokie žodžiai kaip „natūralus“, „organinis“, „iš gamtos“ sukuria įsitikinimą, kad žmogaus sveikatai natūralesnis pasirinkimas yra visais atvejais geriau [17].

Paprašius įvardyti kliūtis, su kuriomis susiduria tėvai, vakcinuojantys savo vaikus, dažniausiai buvo paminėtas atstumas ir sunkumai keliaujant iki gydymo įstaigos. ECDC taip pat pastebi, kad gyvenimas atokiose vietovėse bei didelis atstumas iki gydymo įstaigos gali tapti nesiskiepijimo priežastimi. Šią problemą būtų galima spręsti pasinaudojant Slovakijos gerąja praktika – čia 2021 m. įkurtos mobiliosios vakcinacijos komandos, kurios vyko pas žmones, negalinčius atvykti skiepytis [9]. Taip pat buvo paminėta problema – per mažas gydytojų ir slaugytojų įsitraukimas konsultuojant dėl vakcinacijos: tėvai tikisi specialistų iniciatyvumo ir daugiau laiko šiai temai, atsakant į visus rūpimus klausimus.

Analizuojant dalyvių atsakymus apie vakcinacijos vertinimo procesą ir informacijos paieškos būdus pastebėta, jog dažniausiai tėvai informacijos ieško internete, pavyzdžiui, naudodamiesi *Google* paieška, socialiniais tin-

klais ar naudoja naujas priemones, tokias kaip dirbtinio intelekto pokalbių platformos. Tėvai išreiškė informacinės sistemos poreikį, kurioje galėtų rasti visą reikiamą moksliniais šaltiniais pagrįstą informaciją apie vaikų vakcinas. Jones ir kt. autorių teigimu, tėvai remiasi įvairiais šaltiniais: sveikatos priežiūros specialistais, žiniasklaida, artimųjų išsakyta informacija bei internetu. Visgi internetui prioritetą teikiantys tėvai rečiau nei kiti pasitiki oficialių sveikatos institucijų teikiama informacija ir dažniau pritaria teiginiams, kad skiepai sukelia daugiau žalos nei naudos. Wang ir kt. duomenimis, internetas sudaro sąlygas žmonėms greitai rasti reikiamą informaciją, bet lygiai taip pat tampa puikiu įrankiu plisti tikrovės neatitinkančiai informacijai. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas socialiniams tinklams, nes juose klaidinga informacija dažnai sulaukia daugiau susidomėjimo ir pasiekia daugiau vartotojų [18, 19].

Kadangi tėvai vakcinaciją dažniausiai aptaria uždarame socialiniame rate, kuriame vyrauja panašios nuostatos, o diskusijų su kitokį požiūrį turinčiais asmenimis vengia, tampa sudėtinga pateikti jiems jų požiūriui priešingą informaciją. Vengimas įsitraukti į konfliktines situacijas rodo, kad komunikacijos forma ir dialogo kūrimo būdas gali būti esminiai veiksniai siekiant efektyviai aptarti vakcinacijos klausimus su tėvais.

Kolektyvinį imunitetą palaikantys tėvai išreiškė nusivylimą, kad žmonės, priimdami sprendimą nesiskiepyti, kelia grėsmę visuomenei ir ypač pažeidžiamoms visuomenės grupėms. Kiti tėvai atkreipė dėmesį į tai, jog visuomenėje yra per daug gąsdinimo ir kaltinimų tiems, kurie renkasi nesiskiepyti. Anot jų, pasiskiepijusieji neturėtų bijoti tų, kurie nesiskiepija, nes tada prieštarauja patys sau tikėdami, kad vakcinos juos apsaugo. Taigi kolektyvinė atsakomybė nėra universali – vieniems tėvams tai moralinė pareiga, kitiems – nereikalingas spaudimas ir gąsdinimo taktika. Ypač didelė atskirtis ir padidėjusi įtampa tarp pasiskiepijusiųjų ir nepasiskiepijusiųjų pastebėta COVID-19 pandemijos metu [20].

APIBENDRINIMAS

Šis tyrimas atskleidė, jog tėvų požiūris į vaikų vakcinaciją nėra paprastas pasirinkimas „už“ ar „prieš“, tai psichologinių, socialinių ir elgsenos veiksnių visuma. Remiantis 5C modeliu išryškėjo, kad vienas svarbiausių sprendimą lemiančių veiksnių yra pasitikėjimas, apimantis ne tik vakcinų veiksmingumo vertinimą, bet ir platesnį santykį su sveikatos sistema bei institucijomis.

Rezultatai rodo, kad tėvai nėra linkę priimti kitokio požiūrio – jie linkę kalbėtis tik su panašiai kaip jie manančiais žmonėmis, o pamatę ar išgirdę prieštaraujančią jų požiūriui informaciją ją ignoruoja arba pradeda ginčyti. Nors vieni tėvai palaiko vakcinaciją ir teigia, kad svarbiausia remtis mokslu, kitiems neigiamos asmeninės patirtys tampa nenuginčijamu įrodymu nusprendžiant nesiskiepyti. Visuomenėje diskusija apie vakcinaciją yra tapusi emociniu ginču, kuriame kiekviena pusė gina savo patirtį. Kadangi tėvai remiasi savo asmenine patirtimi ir atsirenka jų požiūrį patvirtinančią informaciją, pateikti vien faktinę informaciją nepakanka – kartu būtina stiprinti pasitikėjimą bei kurti konstruktyvų dialogą.

Pastebėta, jog tėvų sprendimą lemia ne tik požiūris, bet ir praktinės kliūtys. Dalies tėvų vakcinacijos procesą apsunkina ir informacijos trūkumas iš sveikatos priežiūros specialistų, laiko stoka, sunkumai derinant vakcinacijos laiką su darbu ar pasiekiant gydymo įstaigas. Šios kliūtys gali prisidėti prie vakcinacijos atidėjimo ar atsisakymo.

Atsižvelgiant į tai, jog tėvų požiūris į vakcinaciją nėra susijęs vien su žiniomis, būtina nuosekliai gerinti sveikatos specialistų kompetencijas ir komunikacinius gebėjimus: kiekvieną tėvą matyti kaip atskirą individą, suprasti jo asmenines patirtis, baimes ir informacijos poreikius. Tik įsiklausant į individualias istorijas ir jas gerbiant galima sukurti dialogą, kuris būtų ne priešiškas, o paremtas pasitikėjimu ir bendru tikslu – vaiko ir visuomenės apsauga.

Straipsnis gautas 2026-03-10, priimtas 2026-05-08

Literatūra

1. World Health Organization. Vaccines and immunization. Prieiga per internetą: https://www.who.int/health-topics/vaccines-and-immunization [žiūrėta 2025 m. gruodžio 4 d.].
2. Amanna IJ, Slifka MK. Successful Vaccines. Curr Top Microbiol Immunol. 2020;428:1–30. DOI:10.1007/82_2018_102.
3. European Centre for Disease Prevention and Control. Measles on the rise again in Europe: time to check your vaccination status. 2025. Prieiga per internetą: https://www.ecdc.europa.eu/en/news-events/measles-rise-again-europe-time-check-your-vaccination-status [žiūrėta 2025 m. gruodžio 4 d.].
4. World Health Organization. Immunization Agenda 2030. Prieiga per internetą: https://www.who.int/teams/immunization-vaccines-and-biologicals/strategies/ia2030 [žiūrėta 2025 m. lapkričio 23 d.].
5. V-955 Dėl Lietuvos Respublikos vaikų profilaktinių skiepijimų kalendoriaus patvirtinimo. Prieiga per internetą: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c7bf0da1ab8f11e8aa33fe8f0fea665f/asr [žiūrėta 2025 m. gruodžio 4 d.].
6. V-192 Dėl Nacionalinės imunoprofilaktikos 2024–2028 metų programos patvirtinimo. Prieiga per internetą: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/f827fd31c9e811ee9269b566387cfecb?jfwid=-yvz4v411b [žiūrėta 2025 m. lapkričio 23 d.].
7. Nacionalinis visuomenės sveikatos centras. Vakcinomis valdomų užkrečiamųjų ligų skiepijimo aprėpčių apžvalga 2024 m. Prieiga per internetą: https://nvsc.lrv.lt/public/canonical/1756808764/8263/Vakcinomis%20valdom%C5%B3%20u%C5%BEkre%C4%8Diam%C5%B3j%C5%B3%20lig%C5%B3%20skiepijimo%20apr%C4%97p%C4%8Di%C5%B3%20ap%C5%BEvalga%202024%20m_.pdf [žiūrėta 2025 m. lapkričio 24 d.].
8. Mohamed Elawad SAO, Yagoub Mohammed AA, Ali Karar SA, Hassan Farah AA, Mubarak Osman AME. Vaccination Hesitancy and Its Impact on Immunization Coverage in Pediatrics: A Systematic Review. Cureus. 2024 Dec;16(12):e76472. DOI:10.7759/cureus.76472.
9. European Centre for Disease Prevention and Control, European Food Safety Authority. Tools and methods for promoting vaccination acceptance and uptake: a social and behavioural science approach. LU: Publications Office; 2025. Prieiga per internetą: https://data.europa.eu/DOI/10.2900/7701140 [žiūrėta 2025 m. lapkričio 24 d.].
10. 1Hammer CC, Cristea V, Dub T, Sivelä J. High but slightly declining COVID-19 vaccine acceptance and reasons for vaccine acceptance, Finland April to December 2020. Epidemiol Infect. 2021 May 11;149:e123. DOI:10.1017/S0950268821001114.
11. Čeponytė K, Narkevičiūtė E, Beržanskytė A, Burokienė S. Determinants of Parental Attitudes towards Children's Vaccination in Lithuania: An Online Survey. Acta Med Litu. 2024;31(1):23–34. DOI:10.15388/Amed.2024.31.1.7.
12. Obohwemu K, Christie-de Jong F, Ling J. Parental childhood vaccine hesitancy and predicting uptake of vaccinations: a systematic review. Prim Health Care Res Dev. 2022 Nov 4;23:e68. DOI:10.1017/S1463423622000512.
13. Lin C, Tu P, Beitsch LM. Confidence and Receptivity for COVID-19 Vaccines: A Rapid Systematic Review. Vaccines (Basel). 2020 Dec 30;9(1):16. DOI:10.3390/vaccines9010016.
14. European Centre for Disease Prevention and Control (EU body or agency). Effective communication around the benefit and risk balance of vaccination in the EU/EEA. Publications Office of the European Union; 2024. Prieiga per internetą: https://data.europa.eu/DOI/10.2900/274174 [žiūrėta 2025 m. gruodžio 8 d.].
15. Dubé È, Ward JK, Verger P, Macdonald NE. Vaccine Hesitancy, Acceptance, and Anti-Vaccination: Trends and Future Prospects for Public Health. Annu Rev Public Health. 2021 Apr 1;42:175–191. DOI:10.1146/annurev-publhealth-090419-102240.
16. Brewer NT, Chapman GB, Rothman AJ, Leask J, Kempe A. Increasing Vaccination: Putting Psychological Science Into Action. Psychol Sci Public Interest. 2017 Dec;18(3):149–207. DOI:10.1177/1529100618760521.
17. Dudley MZ, Privor-Dumm L, Dubé È, MacDonald NE. Words matter: Vaccine hesitancy, vaccine demand, vaccine confidence, herd immunity and mandatory vaccination. Vaccine. 2020 Jan 22;38(4):709–711. DOI:10.1016/j.vaccine.2019.11.056.
18. Jones AM, Omer SB, Bednarczyk RA, Halsey NA, Moulton LH, Salmon DA. Parents' Source of Vaccine Information and Impact on Vaccine Attitudes, Beliefs, and Nonmedical Exemptions. Adv Prev Med. 2012;2012:932741. DOI:10.1155/2012/932741.
19. Wang Y, McKee M, Torbica A, Stuckler D. Systematic Literature Review on the Spread of Health-related Misinformation on Social Media. Soc Sci Med. 2019 Nov;240:112552. DOI:10.1016/j.socscimed.2019.112552.
20. Willemsen L, Serafini C, Butler J, Ergün S, van Prooijen JW. Polarization in the COVID-19 pandemic: The impact of vaccination status and conspiracy theories. Ann N Y Acad Sci. 2025 Sep;1551(1):270–279. DOI:10.1111/nyas.15408.

ATTITUDES OF PARENTS RAISING CHILDREN TOWARD CHILD VACCINATION: A QUALITATIVE STUDY

Algė Monika Karolytė, Ginreta Megelinskienė, Aušra Beržanskytė, Loreta Ašoklienė
Vilnius University, Faculty of Medicine, Institute of Health Sciences, Department of Public Health

SUMMARY

Objective - to identify the main reasons shaping Lithuanian parents' attitudes towards childhood vaccinations.

Methodology. A qualitative study was conducted using a semi-structured interview method. Twenty parents from different cities in Lithuania with different attitudes towards vaccination participated in the study (9 - positive, 7 - negative, 4 - uncertain). The questions were prepared based on the 5C model recommended by the ECDC to assess confidence, complacency, constraints, risk calculation, and collective responsibility. Content analysis was used to perform a qualitative content analysis, with data divided into categories and subcategories.

Results and summary. The results of the study revealed that parents' attitudes toward vaccination are not simply a matter of being "for" or "against" it – they are influenced by a combination of psychological, social, and behavioral factors. When evaluating parents' responses according to the 5C model, it was observed that trust is one of the most important reasons for choosing vaccination: parents with a positive attitude trust the effectiveness and safety of vaccines and the healthcare system, and demonstrate a sense of collective responsibility. Parents who doubt the effectiveness of vaccines perceive the risk of disease as low, therefore they consider vaccination unnecessary or associate it with the onset of certain diseases. It has been observed that some parents encounter obstacles in the vaccination process – they lack information about vaccination from doctors, have difficulty getting to the healthcare facilities, or have trouble coordinating vaccination times with work. When looking for information about vaccines, both independently and through conversations with acquaintances, parents tend to select only information that confirms their views and ignore information that contradicts them. Since parents' attitudes toward vaccination are not solely a matter of knowledge, it is necessary to consistently improve competencies and communication practices among health professionals: by viewing each parent as an individual, to understand their personal experiences, fears, and information needs.

Key words: childhood vaccination, attitudes towards vaccination, vaccination.

Received 10 March 2026, accepted 8 May 2026

Correspondence to Algė Monika Karolytė
Vilnius University, Faculty of Medicine
Institute of Health Sciences,
Department of Public Health
M. K. Čiurlionio str. 21/27, LT-03101 Vilnius,
Lithuania
E-mail: monika.karolyte@mf.stud.vu.lt